

עין משפט‏ **ג**ר מצוה

א נטור א"ח ס"ר מקנן: **קא** ב ג ד מיי פ"ה מהל' תענית הל' ג ג (ד) מנח עשין דרבנן ג טור א"ח סימן תקמט וס"י מקנן:

רבינו חננאל

ופריק רב פפא הכי קאמר, בזמן שיש שלום, כלומר כל זמן שבית המקדש קיים, יהיה לששון ולשמחה. יש שמר צום, אין שמד ואין שלום, כגון עתה בזמן הזה, רצו מתענין רצו אין מתענין. וכיון שאם רצו שלא להתענות בהן אין חובה עליהן, לפיכך אין שלוחין יוצאין בהן. אי הכי ומפני מה יוצאין באב. ופרקינן משום שהוכפלו בו צרות, מפני שחרב בו הבית בראשונה ובשנייה, ונלכדה בית תיר, ונחרשה העיר, קבלו עליהן ט' באב צום לעולם בגולה, ואצ"פ שאין שם שמד בזמן הזה לפיכך יוצאין באב. תניא אמר ר' שמעון בן יוחי ד' דברים היה ר' עקיבא דורש ואילו הן. א' ותירא שרה את בן הגר המצוית וגו'. ב' הצאן ובקר ישחת להם וגו'. ג' כי אתם יושבי ההרבות על אדמת ישראל וגו'. ד' כי אמר ה' צום הרביעי וגו'. ואילו ד' דברים מפורשין בספרי דבי רב ובתוספתא (ו)במסכת סוטה. ואמר ר' שמעון בן יוחי זה אחד מן ד' דברים שהיה ר' עקיבא דורש ואף אני דורש כמותו, ולא חילפתי על דבריו אלא בגזא העשירי בלבד, שהוא אומר עשרה בטבת שבו סמך מלך בבל על ירוש', ואני אומר צום העשירי זה ה' בטבת, שבאתה שמועה לגולה כי נחרבה העיר ונשרף הבית. ונאין דבריו מדבריו, שהוא אומר בתמוז הובקעה העיר, ובאב נלכדה העיר, ובתשרי נהרג גדליה בן אחיקם, ובטבת סמך מלך בבל. נמצאו הדברים הללו שלא על הסדר, כי אחרי שנלכדה העיר ונשרף הבית, מזכיר סמיכת החיילות על ירושלים. ואצ"פ שהוא על הסדר לסדר החודשים, שמחשב רביעי תמוז, ואב חמישי, ותשרי שביעי, וטבת עשירי, הפורעניות אינם על הסדר, שמאחר הסמיכה מן הדשריפה. ואני מונה לסדר הדשים [ו]לסדר פורעניות על הסדר, בחדש הרביעי הובקעה העיר, ובחמישי נלכדה, ובשביעי נהרג גדליה בן אחיקם ובעשירי באת שמועת הפורעניות הללו בגולה בבל, ועשו יום שמועה כיום שריפה.

איתמר רב ור' חנינא אמרו בטלה מגילת תענית. פיר' כל הכתוב במגילת תענית, די לא לאיתענאה בתוך, וכי כמו ימים טובים שאסור להתענות בהן, בטלה, וכל הרוצה להתענות בהן מתענה. וראיה אלו שלוש תעניות י"ז בתמוז וג' בתשרי ור' בטבת, בזמן שיש שלום הם כימים טובים ואסור להתענות בהן, כדכתיב יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה וגו', אין שלום צום. ושאר הימים הכתובים במגילת תענית, בזמן הבית היו ימים טובים ואסורים בתענית, עכשיו בטלה. ור' יוחנן ור' יהושע בן לוי אמרו לא בטלה, הני

יהי:

הואי"ל והוכפלוּ בו הצרות.
זיום שצעה עשר בתמוז נמי אירע חמשה דברים כדמתן צפרק צמרל דמענית (דף טו.) אבל חורבן בית המקדש תקיפא טונא ועוד לא דמי לט' באב דלר"ה אחת הוכפלה זו: **ז**ל תשעה בתמוז שבו הובקעה העיר.

ו היינו צראשונה אבל צשניה הובקעה

צ"ז ומשום הכי עבדינן צ"ז תענית והך צרייתא מתנינן צירושלמי וגרסי' צה י"ז בתמוז ואע"ג דכתיב צקרא צתשעה לחדש קלקול חשצנות היו שם ופליג אש"ס דידן ורולה לומר דמתוך טרדתם טעו בחשצונם ולא רלה הפסוק לשנות מכמו שהיו סצורים: **ז**ל תשעה באב שבו נשרף. צפרק צמרל דמענית (דף טט.) רמי קראי אהדדי צצסוק מלכיס כתיב דנשרף צצצעה וצספר ירמיה כתיב צעשור לחדש וישרוף וגו' להיכל ואכלו ושמו זו [צציעין] שמיני ותשעי עד שפנה היום לעתומי ערב הלימו זו האם ונשרף עד שקיעת החמה צעשור:

וירד רבי אליעזר ורחין. ממתני' דעל כסליו מפני מנוכה לא הוה ליה לאקשוי דלעולם לא חשיב יו"ט ואפילו הכי מדליקין נרות וזכר לנס:

ומיפוק

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

דאמר רב חמא בר ביזנא כו'. דכולהו ימי תענית נייהו בזמן הזה שאין צהמ"ק קיים ומתניתין בזמן הזה קא מיייר מדקתני וכשהמקדש קיים כו': **שיש שלום**. שאין יד העוזדי כוכבים תקיפה על ישראל: **יהיו לששון ולשמחה**. ליאסר צהספד וצתענית: **יש גזרת המלכות** ו**י**ום חוצה להתענות צהן: **ולו אין מסענין**. וכיון דרשות הוּא לא מטרחינן שלוחים עלייהו:

ארבעה דברים הללו כו'. וזו אחת מהן והג' שנויין בתוספתא דסוטה^(א) ובסיפרי^(ב) צן אדס יושצי החרצות וגו'^(ג) האלן והצקר ישחט וגו'^(ד) ומרל שרה את צן הגר המצריה וגו' [בדאשית כא]: **סמך מלך צבל**. התחיל לצור עליה: **שמועה לגולה**. לגלות יכניה שגלו לצבל אחת עשרה שנה לפני החורבן: **שאני אומר על ראשון**. צצסדר מקרא: **ראשון**. לפורענות. בתחלה הובקעה העיר ואח"כ נשרף הבית צתשעה צאצ ובתשרי שלאחריו נהרג גדליה וצצצת שלאחריו צבאתה השמועה: **והוא אומר על ראשון**. צצפסוק אחרון לפורענות: **ועל אחרון**. צצצמקרא ראשון לפורענות שהרי תחילה סמך ואח"כ הובקעה נמלל י"ז בתמוז שהוא ראשון צצמקרא אחרון לסמיכת צבל שהוא מאוחר צצמקרא: **אלא שהוא מונה לסדר חדשים**. ואמר שלא הקפיד המקרא אלל על סדר החדשים לכך מנה תמוז קודם לצצת ואני מונה אף לסדר פורענות: **צטלה מנינל** **עניי**. ימים טובים שקצעו חכמים ע"י נסים שאירעו צצס ואסרוס בתענית ויש מהן אף צהספד וצתצו: **דמגילה אחת אלץ ימינא דלא להתענאה צהו כו'** עכשיו שחרצ הבית צטלו ומותרין צהספד וצתענית: **אין שלום לום**. ואע"ג דבזמן הבית קריניהו מועדים טובים: **וסהך נמי**. דמגילת תענית כי הני משוינן להו כי הכי דהני צטלי הני נמי צטלי:

דסלינו צצנין. דע"י החורבן הוקצעו לצום ועל ידי הצנין הוקצעו ליום טוב שצשנצנה צית שני שלחו צני הגולה האצכה צחדש החמישי הנזר כלשר עשימי זה כמה שנים מיוס החורבן כמו שנאמר שם (זכריה ו) שהשיצס הקצ"ה כי צמתס וספוד צחמישי וצצציעי וזה שצעים שנה וגו' ומכאלן ואילך יהיו לששון ולשמחה ולמועדים טובים: **וידר ר' אליעזר כו'.** ורצי אליעזר ורצי יהושע אחר חורבן הבית הוו דצימי רצן יוחנן צן זכאי רצס חרצ הבית: **הפענו**. כלומר עשו תשובה: **דמפרסס ניסא**. כצר הוּא גלוי לכל ישראל ע"י שנהגו צו המצות והחזיקו צו כשל תורה ולא נכון לצטלו: **צטלאל צפצרי כו'.** כך כתוב צמגילה לשון ארמי צטילת אדכרתא ציטלו אזכרת שס שמים מן השערות וצקושי יכלו לצטל צצצר נגהו העס וכששמעו חכמי' וצטלוס הוכשר הדצר צעייניהס ונחשצ להס לנס ועשאוהו י"ט: **ומיפוק**

להזכיר שם סמים בשטר כלל ובטלוהו, ואותו היום שנזר כו' ג' בתשרי היה ועשאוהו וקבעוהו כמו יום טוב שאסור בתענית. ואי ס"ד בטלה מגילת תענית וכל הרוצה להתענות מתענה, הראשונות בטלו אחרונות. ופרקינן זה שקבעוהו לשלשה בתשרי יום טוב בזמן שהיה הבית קיים, וכי אמרינן אגן דבטלה מגילת תענית אחר חרבן הבית.

מסורת הש"ס

(א) [פי' ע"ז מתלל צציי א"ח רש ס"ר מקנן, (ב) [ג] [ג] הטור א"ח ס"ר מקן רבאן, (ג) [במקום גזרת מלכות צס"א: שמה, וכן להלן, (ד) תענית כו:, (ה) [מספ' דסוטה ספ"ו, (ו) (ז) [ח] [בספ"ו: יין הרשעה שמד, (ט) צס"א: יש שמה, (י) [ספ"ו, (יג) [וחתאין ד, (יד) [ויחאלל לג, (ט) [במדבר יא, (ס) [ורבא מתקן שס בתענית כח:],

תורה אור השלם

- ↑ בה אמר י' צבאות צום ה'רביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי ויהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמערדים טובים והאמת והשלום אהבה
- ↑ זכריה ח יט בחדש הרביעי בתשעה לחדש וחקקו הרעב בעיר ולא יהיה לקום לעם הארץ.
- ↑ ירמיה נב ו יהי דבר י' אלי בשנה התשיעית בחדש הרעב בעיר לחדש לאמר: יחזקאל כד א ויהי בשתי עשרה שנה בעשירי בחמשה לחדש לגלותנו כא אלי הפליט מירושלם לאמר הנהיה העיר:
- ↑ יחזקאל לא כא

זכריה ח יט

בחדש הרביעי בתשעה לחדש וחקקו הרעב בעיר ולא יהיה לקום לעם הארץ.

ירמיה נב ו
יהי דבר י' אלי בשנה התשיעית בחדש הרעב בעיר לחדש לאמר: יחזקאל כד א ויהי בשתי עשרה שנה בעשירי בחמשה לחדש לגלותנו כא אלי הפליט מירושלם לאמר הנהיה העיר:

יחזקאל לא כא

גליון הש"ס

גב' ואני אין דורש בבורו. עיין צספר כרמי יוסף יו"ד ס"ר רמז סעף ג:

מוסף רש"י

ביתר. עיר גזולה והיו ישראל דרין צב, צתסכת גיטין פרק תיקון (ט) אשקא צדיספס מרצ צימר (תענית כו:).

רבינו חננאל (המשך)

שלש צצומות הוּא דתליניהו רחמנא בבנין הבית, אבל הנה צדקיימי באסור, הכי קיימי עד עכשיו. ומתיב רב כהנא על מאן דאמר בטלה מעשה מגילת תענית, מעשה וגזרו תענית בחנוכה בלוד, ואמר לחן ר' יהושע צאו והתענו על מה שענינחם. (א) כלומר, עברתם. ופרקינן שני חנוכה דאיכא מצות הדלקת נר, ונדחה, אלא משום דמפרסס ניסא דחנוכה. ואותבון תוב מיהא, בתלאת בתשרי בטילת אדכרכתא מן שטריא כול', פיר', היו כותבין בשטרות בשנת כך וכך ליוחנן כהן גדול שהוא כהן ליי' עליון ואמרו חכמים למחר פורע זה את חובו ונמצא שטר קרעו מושלך באשפה ושם עליון כתוב בו, וגזרו שלא

להזכיר שם סמים בשטר כלל ובטלוהו, ואותו היום שנזר כו' ג' בתשרי היה ועשאוהו וקבעוהו כמו יום טוב שאסור בתענית. ואי ס"ד בטלה מגילת תענית וכל הרוצה להתענות מתענה, הראשונות בטלו אחרונות. ופרקינן זה שקבעוהו לשלשה בתשרי יום טוב בזמן שהיה הבית קיים, וכי אמרינן אגן דבטלה מגילת תענית אחר חרבן הבית.

(6) נראה דל"ל עברתם על צדדי חכמים.